

Zbirka za informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta

Štimac, Andrija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:540341>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-24**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2023./2024.

Andrija Štimac

Zbirka za informacijske znanosti
Knjižnice Filozofskog fakulteta

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, srpanj 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici dr.sc. Ivani Hebrang Grgić na obrazovanju i posvećenom vremenu tijekom studija te vodstvu i pomoći za izradu Diplomskog rada.

Puno zahvaljujem voditeljici Zbirke informacijskih znanosti Ireni Kranjec za produktivnu i ugodnu praktičnu nastavu te pomoći pri izradi Diplomskog rada.

Najviše hvala mojoj supruzi Mariji na potpunoj potpori i poticanju mojih ambicija, čini me boljom osobom svaki dan.

Također veliko hvala mojoj obitelji, posebno roditeljima Jasenki i Goranu i baki Đurđi za ljubav i potporu koju mi pružaju cijeli život.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Visokoškolske knjižnice.....	3
2.1. Definicija i zakonski okvir visokoškolske knjižnice	4
2.2. Kvaliteta, vrednovanje i razvoj zbirke.....	5
2.3. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu	7
3. Zbirka za informacijske znanosti	11
3.1. Nastajanje knjižnične zbirke Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti. 11	
3.2. Prostor knjižnične Zbirke za informacijske znanosti.....	13
3.3. Nabava, obrada i katalogizacija.....	18
3.4. Kataložni sustav Zbirke - Koha	18
3.5. Suradnja pri nabavi i posudbi građe.....	21
4. Planovi za budućnost knjižnične Zbirke za informacijske znanosti	23
4.1. Znanost o podacima i analitika velikih podataka	25
4.2. Otvoreni pristup i inicijative za otvorenu znanost.....	26
4.3. Digitalno očuvanje i čuvanje	27
4.4. Dizajn usmjeren na korisnika i korisničko sučelje	28
Zaključak.....	29
Literatura.....	31
Sažetak	35
Summary.....	36

1. Uvod

Sredinom šezdesetih godina prošloga stoljeća, nakon što je ustanovljena potreba za proširenjem Filozofskog fakulteta, definirana je i potreba za “zgradom biblioteke” (Filozofski fakultet, 2009). Takva zgrada je bila zamišljena kao zajednički centar za Fakultet i institut društvenih nauka u kojoj bi bilo zapremljeno oko 500.000 knjiga. Iako su u narednim godinama bili financirani i izrada idejne skice, izrada projektnog elaborata i izvedbeni projekt, pojavile su se poteškoće zbog nedostataka financija:

“Tako je 1966. financirana izrada idejne skice, 1967. izrada projektnoga elaborata, a 1968. izvedbeni projekt. Zamisao je bila započeti zgradu 1969. godine, kako nas u dopisu Savjetu za naučni rad SR Hrvatske informira tadašnji dekan prof. dr. sc. Pero Šimleša. Već te, 1969. godine, dekan prof. dr. sc. Duje Rendić-Miočević izvještava Republički fond za naučni rad SR Hrvatske da su radovi usporeni radi otkupa zemljišta, pa traži dodjelu dodatnih sredstava.” (Filozofski fakultet, 2009)

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu igra ključnu ulogu u oblikovanju budućnosti informacijskog upravljanja i tehnologije. Zbirka za informacijske znanosti (Zbirka) je jedna od predmetnih zbirki u Knjižnici koja je odgovorna za učinkovito organiziranje, dostupnost i korištenje informacijskih izvora za prvenstveno za studente i zaposlenike Fakulteta, ali i za ostale građane. Kao pristup velikoj količini znanja i resursa, Zbirka i prostor Knjižnice služi kao središte za studente, nastavno osoblje i istraživače koji žele istraživati i baviti se različitim izvorima informacija. Zbirka je odgovorna za upravljanje i pružanje pristupa širokom spektru izvora dostupnih u knjižnici, uključujući knjige, časopise, elektroničke baze podataka i druge izvore neophodne za akademski uspjeh studenata programa koji se izvode na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti, ali i studenata ostalih studija.

Kako bi se postigao uvid u specifične funkcije i odgovornosti Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti u knjižnici Filozofskog fakulteta i Zbirke toga studija, potrebno je bilo istražiti i analizirati sadržaj mrežnih stranica, doprinos informacijskih stručnjaka u upravljanju informacijskim izvorima, pružanje referentnih usluga te promicanje usluga Knjižnice i njenih zbirki među korisnicima Knjižnice.

Svrha ovog diplomskog rada je ispitati značaj Zbirke u podršci akademskim nastojanjima, promicanju informacijske pismenosti i njegovanju kulture cjeloživotnog učenja u digitalnom dobu. Analizirajući Knjižničnu Zbirku, usluge i načine korištenja korisnika, ističu se načini na koje knjižnica doprinosi akademskom i intelektualnom rastu sveučilišne zajednice. Kroz sveobuhvatno istraživanje Zbirke, ovaj rad će prikazati njenu važnost kao jedan od temelja koji osnažuje pojedince da s pouzdanjem i stručnošću upravljaju složenošću područja informacijskih i komunikacijskih znanosti.

Za ovaj rad se koristio kvalitativni istraživački pristup koji je uključivao strukturirani intervju s voditeljicom Zbirke za informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta Irenom Kranjec, tijekom kojeg je ispitana uloga Odsjeka za informacijske znanosti u knjižnici Filozofskog fakulteta, kvaliteta Zbirke Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti te je procijenjen utjecaj Zbirke za informacijske znanosti na upravljanje i širenje informacija u Knjižnici. Tijekom intervjua su se ispitali izazovi i mogućnosti s kojima se suočava Zbirka za informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta te postojanje potencijala za napredak i povećanje učinkovitosti Zbirke u knjižničnom okruženju u budućnosti.

2. Visokoškolske knjižnice

Visokoškolske knjižnice imaju važnu ulogu u omogućavanju i poticanju učenja i istraživanja unutar obrazovnih institucija, te predstavljaju jednu od temeljnih potpora akademskog života. Pružaju prostor za učenje, suradnju i seminare za studente i nastavnim osobljem, te često služe kao točka sastajanja za studente i nastavno osoblje, potičući suradnju na projektima, istraživanju i akademskim raspravama. Mnoge knjižnice nude pristup tihim prostorijama ili sobama za grupno učenje te posebno opremljene prostore s računalima, printerima i drugim tehnološkim uređajima, što može biti posebno korisno za studente koji možda nemaju te mogućnosti spremno dostupne. Ovisno o krovnoj instituciji, visokoškolske knjižnice mogu čuvati posebne zbirke, arhive i rijetku građu koja može biti od neprocjenjive vrijednosti za specifična područja istraživanja ili povijesne studije.

Primarna svrha takvih knjižnica je podržati obrazovne i istraživačke potrebe studenata, nastavnika i osoblja, te nuditi različite usluge kao što su pomoć pri traženju referenci, potpora u istraživanju, poduka o informacijskoj pismenosti te pristup tehnologiji i prostorima za učenje (Morić Filipović, Dragija-Ivanović, 2011). Usklađuju svoje zbirke i usluge s akademskim programima koje nudi matična institucija i često međusobno surađuju kako bi osigurale zadovoljavanje specifičnih potreba studenata i nastavnog osoblja.

Visokoškolske knjižnice su se kroz povijest značajno razvijale, ali njihova je važnost počela drastično rasti krajem 19. i početkom 20. stoljeća (Hebrang Grgić, 2018). Osnivanje istraživačkih sveučilišta u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama u 19. stoljeću dovelo je do većeg naglaska na znanstveno istraživanje i potrebe za sveobuhvatnim knjižničnim zbirkama, te su knjižnice počele širiti svoje zbirke kako bi podržale razvoj akademskog plana i programa (Stipanov, 2015). U periodu 20. stoljeća u Hrvatskoj također postaje očita važnost visokoškolskih knjižnica, te u tom razdoblju dolazi do profesionalizacije knjižničarstva, osnivanjem knjižničarskih škola i izradom standarda knjižničnih usluga (Stipanov, 2015).

U drugoj polovici dvadesetog stoljeća postaje sve važnije dokumentiranje načina rada knjižnica. Izdaju se smjernice za vrednovanje rada knjižnice, mjerenje kvalitete i navodi pokazatelje uspješnosti (Morić Filipović, 2011). Krajem 20. stoljeća, uz pojavu digitalne tehnologije i interneta, informacije postaju dostupnije te mijenjaju način rada knjižnica. Knjižnice su počele nuditi elektroničke izvore, baze podataka i online kataloge, pojačavajući svoju ulogu u

istraživanju i učenju. Danas su visokoškolske knjižnice sastavni dio obrazovnog iskustva, pružajući ne samo pristup informacijama nego i podršku u digitalnoj pismenosti, istraživačkim metodologijama i suradničkom učenju, te se nastavljaju prilagođavati tehnološkom napretku i promjenjivim obrazovnim potrebama.

Visokoškolske knjižnice omogućuju pristup i fizičkim i elektroničkim izvorima, omogućujući korisnicima da pronađu informacije u različitim formatima. Stoga zbirke visokoškolskih knjižnica sadrže širok raspon izvora, uključujući knjige, časopise, elektroničke baze podataka i multimedijску građu koja je relevantna za akademski kurikulum i istraživanja. Knjižničari visokoškolskih knjižnica mogu pomoći studentima i nastavničkom kadru u pronalaženju i ocjenjivanju informacija, provođenju istraživanja i navigaciji složenim bazama podataka, te organiziraju radionice i tečajeve o informacijskoj pismenosti kako bi podučili korisnike kako učinkovito locirati, ocijeniti i koristiti informacije u svojem akademskom radu.

2.1. Definicija i zakonski okvir visokoškolske knjižnice

Standard za visokoškolske knjižnice je donesen na temelju prvog stavka 12. članka Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti radi definiranja kriterija za djelotvoran rad knjižničnih usluga u znanstvenim i nastavnim aktivnostima sveučilišta (Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice, 2022). Visokoškolske knjižnice su povezane s akademskim institucijama kao što su sveučilišta i fakulteti. Prema trećem stavku 11. članka, one pružaju izvore i usluge namijenjene za podršku u istraživanjima i akademskim potrebama studenata, nastavnika i znanstvenog osoblja:

“Knjižnice korisnicima osiguravaju pristup i korištenje informacija te edukaciju putem različitih referentnih i drugih obrazovnih usluga kako slijedi:

- pružanje informacijsko-referalnih usluga
- usmjeravanje i upućivanje korisnika, ponajprije studenata, znanstveno-nastavnog osoblja i znanstvenog osoblja za korištenje knjižnice i informacijskih izvora
- sudjelovanje u nastavno-obrazovnoj djelatnosti matične ustanove na svim razinama
- izvođenje različitih vrsta edukacijskih programa za korisnike knjižnice u okviru plana rada i u organizaciji knjižnice

– oblikovanje i provođenje programa informacijskog opismenjavanja koji su namijenjeni studentima, znanstveno-nastavnom osoblju i znanstvenom osoblju te drugim zainteresiranim korisnicima.” (Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice, 2022)

Visokoškolske knjižnice nude znanstvenu građu u obliku knjiga, časopisa, baza podataka i druge izvore koji su potrebni za studijske programe i istraživačke interese institucije. Potreba i važnost visokoškolskih knjižnica se očituje u pružanju usluga kao što su pomoć u potrazi za literaturom, poduka o informacijskoj pismenosti i pristup specijaliziranim zbirkama i arhivima.

Iako je druga najveća knjižnica u državi, Knjižnica Filozofskog fakulteta je najveća visokoškolska knjižnica u Republici Hrvatskoj s obzirom na broj zaposlenika, količinu građe i kvadraturu prostora (Geld, 2021). Njena glavna uloga kao visokoškolske knjižnice je “pružiti usluge studentima, znanstveno-nastavnom, umjetničko-nastavnom, nastavnom, suradničkom i stručnom osoblju ustanove u čijem je sastavu” (Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice, 2022).

Knjižnica Filozofskog fakulteta kao visokoškolska knjižnica djeluje prema Pravilniku o radu Knjižnice te prema njemu “pruža stručnu i sustavnu podršku znanstveno-istraživačkom i nastavnom radu, učenju i cjeloživotnom učenju te podučavanju korisnika” (Pravilnik o radu Knjižnice, 2012.). Osim u postupcima akreditacije, Zbirka za informacijske znanosti nije provodila formalne procjene kvalitete. Međutim, Zbirka prati standarde, zakone i pravilnike za visokoškolske knjižnice i knjižničarstvo općenito te svoje poslovanje i Pravilnike usuglašava s njima.

2.2. Kvaliteta, vrednovanje i razvoj zbirki

Kvaliteta knjižničnih i informacijskih usluga može imati mnogo aspekata. U standardu ISO 9000, kvaliteta je opisana kao dosljedna usklađenost proizvoda ili usluge sa zadanim skupom standarda ili očekivanja (ISO 9000, 2015). Istraživanja su pokazala (Badurina, Dragija Ivanović i Krtalić, 2010) da su i narodne i visokoškolske knjižnice svjesne potrebe za vrednovanjem svojih službi i usluga. Moslavac (2017) vidi visokoškolske knjižnice kao sastavni dio ustanova za visoko obrazovanje te da ocjena njihovog poslovanja izravno utječe na ocjenu institucije kojoj knjižnica

pripada. Kod vrednovanja visokoškolskih knjižnica, najčešće se ocjenjuje kvaliteta usluga, osoblje i prostor knjižnice.

Zanimljivo je vidjeti da se vrednovanja, iako se razlikuju u skupovima pokazatelja koji se smatraju najvažnijim, bave istim temama, a većina pokazatelja preuzeta je iz postojećih priručnika ili ISO standarda 11620, tako da rezultati postaju usporedivi između knjižničnih grupa i zemlja. Korištenje takvih standardiziranih metoda daje pojedinačnoj knjižnici više povjerenja u njezin proces mjerenja i dodaje pouzdanost podacima pri izvješćivanju organizacijama koje ih financiraju (Poll i te Boekhorst, 2007).

Vrednovanje visokoškolske knjižnice i njenih zbirki je vrlo važno za razvoj i održavanje knjižnice te neki autori (Dragija, Aparac-Jelušić, 2000) ističu potrebu za vrednovanjem kvalitete knjižnice kako bi se postigao uvid u njene nedostatke i prednosti, te kako bi se mogla što bolje i kvalitetnije razvijati. Prema Hrvatskom knjižničarskom standardu ISO 11620 „Pokazatelji uspješnosti knjižnica“, kvaliteta knjižnice se definira prema vrijednostima ispunjavanja određenih zahtjeva (Informacije i dokumentacija 2014, 8). Među te zahtjeve se ubraja i broj preuzetih sadržaja te posjeta populacije za koju je knjižnica namijenjena, kao i sam prostor knjižnice. Pikić (2016) saznaje da su hrvatske visokoškolske knjižnice osrednje kvalitete te da je potrebno da visoka učilišta više brinu o razvoju svojih knjižnica.

Na uspješnost i kvalitetu rada knjižnice utječe veći broj čimbenika. Uloga knjižnica je postići pozitivan utjecaj na akademski uspjeh njenih korisnika te utjecati na razvoj njihove informacijske pismenosti. Također, knjižnica se treba prilagođavati modernim i stvarnim potrebama svojih korisnika kako bi ostvarila njihovo zadovoljstvo svojim uslugama. Iako se ne provodi redovita formalna procjena kvalitete i uspješnosti Knjižnice Filozofskog fakulteta i njenih Zbirki, postoji određeni broj radova stručnjaka koji su se bavili procjenom pojedinih Zbirki ili usluga, te ispitivanja korisnika Knjižnice. Pikić (2017) tako definira tri dimenzije kvalitete knjižnice u svojem istraživanju korisničkih razlika u očekivanjima i procjeni dobivene usluge i zadovoljstvu u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu:

“Prvom dimenzijom kvalitete knjižnične usluge ispitanici vrednuju knjižnično osoblje. (...) Druga dimenzija kvalitete knjižnične usluge jest mogućnost kontrole informacija. (...) Treća i posljednja dimenzija kvalitete knjižnične usluge jest prostor knjižnice.” (Pikić, 2017)

LIBQUAL+™ je kreiran 2000. godine za anketno istraživanje kvalitete knjižnice prema procjeni korisnika (Cook & Heath, 2000). Kako bi istražila moguće nedostatke i potencijalne prednosti Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u svom istraživanju očekivanja korisnika Knjižnice Pikić je koristila upravo taj instrument LIBQUAL+™ za mjerenje “tri aspekta kvalitete knjižnične usluge: mogućnost kontrole informacija, knjižnično osoblje i prostor knjižnice” (Pikić, 2017). Rezultati koji su dobiveni ukazuju na jednako zadovoljstvo knjižničnim osobljem i kod znanstveno-nastavnog osoblja Filozofskog fakulteta, i kod studenata preddiplomskih i diplomski studija Filozofskog fakulteta. Sve tri skupine ispitanika su imala različite rezultate u očekivanjima u ostalim segmentima, poput prostora knjižnice, informacijskih resursa i podrške korisničkom radu. Međutim, ocjene sve tri skupine su i dalje bile vrlo visoke (Pikić, 2017).

Zadatak visokoškolske knjižnice je omogućiti pristup sadržaju neophodnom za svaki studij kako bi održavala pozitivan i kvalitetan utjecaj na svoje članove, ali i cjelokupnu instituciju i društvo (Poll i Boekhorst 2007). Razvoj visokoškolskih knjižnica u Hrvatskoj ovisi o fakultetu kojem pripada te se knjižnice međusobno razlikuju s obzirom na pojam njihove važnosti. Djelatnost knjižnice se u prošlosti doživljavala kao pomoćno zanimanje više nego bitan oslonac (Aparac, 2000). Petr i Aparac-Jelušić (2015) kažu kako se profesija bibliotekarstva još od prošlosti uvelike podcjenjivala te da su upravo knjižničari ti koji su podcjenjivanjem vlastite profesije utjecali na javno mnijenje i percepciju knjižničarske struke.

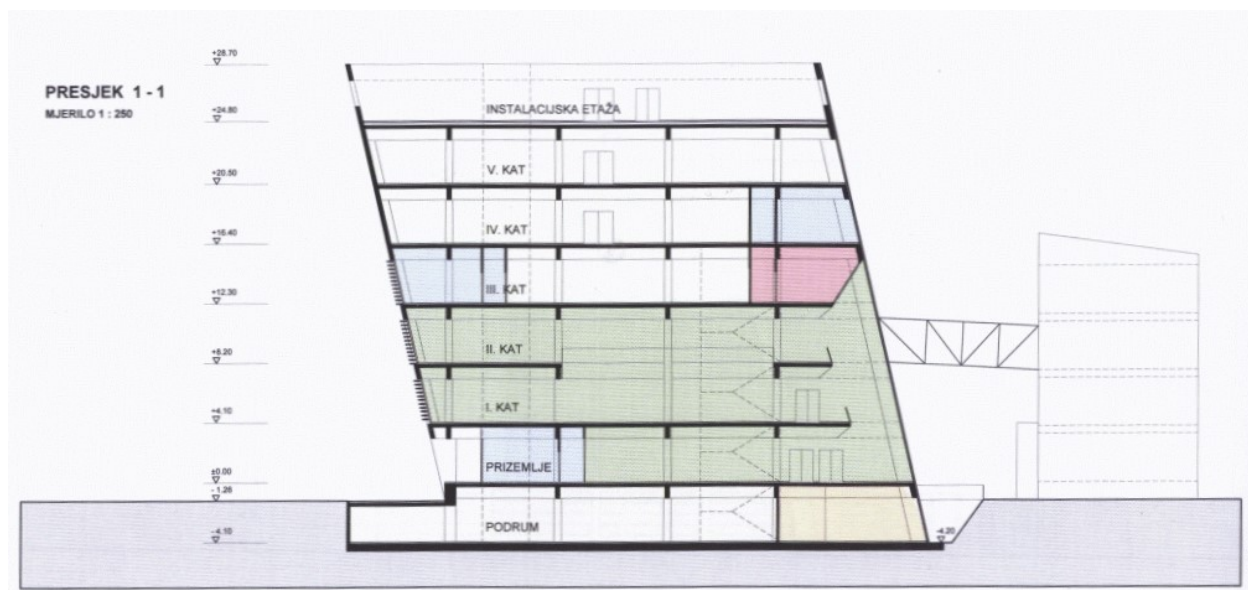
2. 3. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Knjižnica Filozofskog fakulteta nalazi se na južnoj strani zgrade Filozofskog fakulteta. Nakon što su radovi započeli 2005. godine, arhitekti Ante Vulin, Dina Vulin-Ileković i Boris Ileković su nadgledali fazu izgradnje kroz idućih nekoliko godina, te je knjižnica bila svečano otvorena za sve studente Sveučilišta u Zagrebu 2009. godine (Sveučilište u Zagrebu, 2009). Slika 1 prikazuje vanjski izgled zgrade Knjižnice nakon završetka.

Slika 1: vanjski izgled zgrade Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu (izvor: Sveučilište u Zagrebu, 2009)

Na slici 2 se prikazuje presijek zgrade Knjižnice. Zgrada Knjižnica je povezana sa zgradom fakulteta kroz glavni hodnik te mostom koji ju spaja s južnom stranom fakulteta. U podrumskom području se nalazi zatvoreno spremište koje čuva u optimalnim uvjetima Zbirku za staru i rijetku građu, otprilike polovicu građe knjižnice te prostorije za individualna istraživanja. S obzirom da se tamo čuvaju vrijedni primjerci stari i do nekoliko stotina godina i knjige za čije korištenje je potrebna posebna dozvola, to je dio Knjižnice gdje su sigurnosne mjere najviše i uvijek aktivne. Pristup zatvorenom spremištu imaju samo djelatnici Knjižnice, međutim moguće je zatražiti građu koja se tamo čuva te će knjižničari spremišta unutar jednog ili dva dana omogućiti pristup građi na pulu prizemlja. Na svih pet katova zgrade se može otvoreno pristupiti knjižničnoj građi koja je raspodijeljena prema predmetnim skupinama.

Slika 2: Presjek zgrade Knjižnice Filozofskog fakulteta (izvor: Sveučilište u Zagrebu, 2009)

Do 2009. godine, svaki odsjek Filozofskog fakulteta je zasebno imao svoju knjižnicu. Izgradnjom nove knjižnice, u zgradu su preseljene 24 manje knjižnice te se posvetilo reviziji knjižničnog fonda koji obuhvaća preko 600 000 svezaka (Sveučilište u Zagrebu, 2009). Prema Voditeljici Zbirke, 2024. godine Knjižnica sadrži preko 470 000 knjižne građe, 2 866 AV građe i 11 424 ocjena rada s time da nisu svi časopisi obrađeni i ti brojevi ne uključuju građu u digitalnom obliku. Knjižnica je opremljena najmodernijim sustavom za zaštitu građe, automatima za samozaduživanje te protupožarnim sustavom koji do tad nisu još bili korišteni u hrvatskim knjižnicama.

Knjižnica studentima Sveučilišta nudi pomoć u potrazi referenci i istraživanju, poduku o informacijskoj pismenosti, usluge međuknjižnične posudbe i pristup elektroničkim izvorima kao što su baze podataka i e-časopisi. Knjižnica također pruža pristup različitim fizičkim resursima, uključujući zbirku tiskanih knjiga, časopisa i druge građe, kao i namjenske prostorije za učenje i računalne radne stanice za istraživačke i studentske svrhe. Usluge i resursi knjižnice fakulteta osmišljeni su za poboljšanje akademskog iskustva i potporu istraživačkim aktivnostima fakulteta i studenata unutar humanističkih i društvenih znanosti.

Razvojem Filozofskog fakulteta se također izmjenjuju i studiji, odvajajući se ili spajajući u nove smjerove. Takve promjene su znatno utjecale i na poslovanje Knjižnice Fakulteta, s obzirom

da je bilo potrebno prilagoditi knjižničnu građu zbirka svakog odsjeka ovisno o potrebama nabave i omogućavanja izvora informacija. Filozofski fakultet u Zagrebu obuhvaća velik broj studija i potrebno je da Knjižnica fakulteta predstavlja podršku u edukaciji i znanstvenom istraživanju. Knjižnica Filozofskog fakulteta je stoga ključna institucija za studente i znanstvenike u različitim područjima studija kao dio akademske znanstveno-obrazovne ustanove. Iako je pravilno vrednovanje Knjižnice dugotrajan i opsežan proces, potrebno je za razvoj njenih Zbirki da pomoću češćih i temeljitijih istraživanja i vrednovanja kvalitete svojih sastavnica, Knjižnica ima uvid u moguće nedostatke kako bi se što jednostavnije pronašlo rješenje u svrhu poboljšanja usluga Zbirki njihovim korisnicima.

Postizanje kvalitetnog rada Zbirki svakog Odsjeka je dugotrajan proces tijekom kojeg je potrebno mnogo rada na definiranju temeljne dokumentacije, donošenju odluka o nabavi najpotrebnije knjižne građe te razvijanju planova i pravilnika. Knjižnica Filozofskog fakulteta razvija svoje Zbirke ne samo prema trenutnim potrebama svojih studija, već i prema predviđenim potrebama za koje se smatra da će se kasnije istaknuti. Uz to što je za razvoj potrebno puno vremena i predviđanja, od velike je važnosti trud zaposlenika Knjižnice koji upravljaju tim postupcima izmjena i razvoja.

Voditeljica Zbirke i knjižničarska savjetica Irena Kranjec potvrđuje kako Knjižnica Filozofskog fakulteta kao cjelina svakako zadovoljava standarde modernih visokoškolskih knjižnica, kako prostorom, opremom, raznolikošću i veličinom fonda, tako i uslugama, praćenjem suvremenih trendova i uključivanjem u razne projekte razvoja infrastrukture na državnoj i međunarodnoj razini. Također se ističe kako se kvaliteta Knjižnice odražava i na poslovanje Zbirke s obzirom da je ona integralni dio Knjižnice Filozofskog fakulteta, što se može dokazati tijekom akreditacija fakulteta kada Knjižnica redovito dobiva najviše ocjene i ističe se kao primjer dobre prakse.

3. Zbirka za informacijske znanosti

Primarna svrha Zbirke za informacijske znanosti je pratiti znanstveni i nastavni proces na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti i u skladu s tim izgrađivati zbirku, nabavljati relevantnu literaturu i izvore informacija. Zbirka također aktivno sudjeluje u oblikovanju i pružanju drugih usluga vezanih uz studiranje, poučavanje i znanstveni rad na Odsjeku.

Najveći izazovi s kojima se Zbirka, kao i cijela Knjižnica Filozofskog fakulteta, susreće su financijske prirode. Novčana sredstva predodređena za nabavu nisu u skladu s rastom cijena izvora informacija, tiskanih knjiga i časopisa, te elektroničkih izvora. Zbirka isto tako često nema dovoljno velik utjecaj na nabavu baza i produživanje pretplata jer se nabava e-izvora, prvenstveno časopisa, odvija na sveučilišnoj i nacionalnoj razini. Stoga se, unatoč postojanju specifičnih baza koje su korisne i zanimljive, one ne nabavljaju ili pretplata na njih nije obnovljena zbog male korištenosti u sveučilišnim ili nacionalnim statistikama. Financijska sredstva problem su i u nabavi nove opreme i zamjene stare poput korisničkih računala u čitaonicama.

Knjižnica i Odsjek sudjeluju u organizaciji pojedinih radionica za djelatnike Knjižnice i korisnike, organizaciji događanja poput izložbi, programa za Dane otvorenih vrata i slično. Voditeljica Zbirke i knjižničarska savjetnica Irena Kranjec redovito u okviru pojedinih kolegija upoznaje studente s radom Knjižnice, pretraživanjem kataloga, te organizira vodstva po Knjižnici za studente i goste Odsjeka. Uz to su i profesori s Odsjeka uvijek na raspolaganju za savjet i konzultacije u vezi pojedinih aspekata rada Knjižnice, a studenti bibliotekarstva odrađuju studentsku praksu u cijeloj Knjižnici, ovisno o njihovoj drugoj studijskoj grupi na temelju koje mogu obaviti praksu i u ostalim zbirkama.

3.1. Nastajanje knjižnične zbirke Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti

Prema službenim zapisima o povijesti razvoja Knjižnice Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti, Zbirka je zasnovana na fondu Katedre za bibliotekarstva koji je pripadao fondu Odsjeka za komparativnu književnost te na fondu Katedre za društveno-humanističku informatiku koji je pripadao Knjižnici Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije:

“Knjižnica Odsjeka za informacijske znanosti zasnovana je na fondu Katedre za bibliotekarstvo, koji je od osnutka (ak. god. 1976./1977.) bio sastavni, ali zasebni dio fonda Knjižnice Odsjeka za komparativnu književnost, te na fondu Katedre za društveno-humanističku informatiku koji je bio dio fonda Knjižnice Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije.” (Odsjek za informacijske znanosti - Zbirka za informacijske znanosti, 2014)

Iako su se organizirale katedre za bibliotekarstvo i društveno-humanističku informatiku početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća, te su se 1984. one spojile i stvorile Odsjek za informacijske znanosti s novim katedrama za arhivistiku i muzeologiju (Hebrang Grgić, 2018), odsjek je dobio svoju zasebnu knjižnicu tek skoro deset godina kasnije.

“Odsjek je dobio prostor za knjižnicu tek u akademskoj godini 1992./1993. kada se u njega i sele fondovi Katedre za bibliotekarstvo i Katedre za informatiku jer fondovi drugih katedri dotle nisu ni postojali. Fond se tada sastojao od 2.800 svezaka monografskih publikacija, 169 naslova periodičkih publikacija (36 domaćih) - od toga 66 tekućih naslova (22 domaća).” (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2013)

Preseljenjem u vlastiti prostor omogućilo je tadašnjoj knjižnici odsjeka početak računalne obrade građe koja je do tada bila organizirana prema abecednom i stručnom katalogu na listićima. Za obradu se koristio CDS/ISIS program unutar kojeg su prof. dr. sc. Aleksandra Horvat i Marija László stvorile aplikaciju za katalogizaciju (Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2009).

Izgradnjom nove zgrade Knjižnice Filozofskog fakulteta nastaje zasebna Zbirka za informacijske znanosti čiji je fond 2014. godine imao „preko 7.000 svezaka monografske građe, a osim zbirki tiskanih domaćih i stranih časopisa, korisnici imaju pristup i bazama elektroničkih časopisa ScienceDirect, EBSCO i PsycARTICLES, Emerald, Muse, Jstor i Cambridge“ (Odsjek za informacijske znanosti - Zbirka za informacijske znanosti, 2014).

Za Zbirku je do sada bilo zaduženo nekoliko voditeljica. Dosadašnje voditeljice su bile Nedeljka Paro (1992.-2000.), Mihaela Banek Zorica (2000.-2001.) i Martina Dragija Ivanović (2001.-2002.). Trenutna voditeljica je Irena Kranjec koja je na poziciji od 2002. godine, a također je bila i voditeljica knjižnice Filozofskog fakulteta dva mandata od 2011. do 2018. godine (Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012, str. 142).

3.2. Prostor knjižnične Zbirke za informacijske znanosti

Zbirka za Informacijske znanosti nalazi se na prvom katu zgrade Knjižnice Filozofskog fakulteta. Čitaonica na prvom katu ima 106 radnih mjesta, uključujući i 20 mjesta koja su opremljena računalima (Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2009). Na svakom katu zgrade, pa tako i na prvom, s desne strane ulaza u čitaonicu moguće je samostalno zadužiti i razdužiti posuđenu građu uz korištenje studentske iskaznice. Svaka knjiga je opremljena RFID-čipom s jedinstvenom oznakom primjerka kroz obradu građe u Koha softveru koja je usklađena sa softverom 3M RFID-sustavima, te je tako omogućeno samostalno posuđivanje i vraćanje one knjižne građe koju je moguće posuditi (Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2009).

Tablica 1 prikazuje raspodjelu područja unutar Zbirke. Građa Knjižnice i Zbirke organizirana je prema namjenski izrađenom jedinstvenom sustavu signiranja od samih knjižničara Filozofskog fakulteta za vrijeme preseljenja u novu zgradu Knjižnice. Signatura građe u otvorenom pristupu sastoji se od prvog slova koje označava kat, drugog slova koje označava predmetnu zbirku, broja prema kojem se određuje područje građe u sklopu predmetne Zbirke te prva tri slova autora građe koja određuju mjesto na polici abecednim redoslijedom:

„ ...građa za otvoreni pristup resignirana je po jedinstvenom sustavu signiranja koju su osmislili knjižničari Filozofskog fakulteta, objedinjen je fond periodike (preko 3.000 tiskanih naslova domaćih i stranih časopisa, od toga 600 tekućih) koji je također resigniran po sustavu numerus currens – dio je smješten u spremište, a dio tekućih časopisa u zajedničku čitaonicu časopisa.,, (Odsjek za informacijske znanosti - Zbirka za informacijske znanosti, 2014).

Građa Zbirke pokriva enciklopedijsku, računalnu, lingvističku, umjetničku i muzeološku tematiku, kao i teme knjižničarstva, dokumentalistike, izdavaštva, povijesti knjige i pisama (Filozofski fakultet u Zagrebu, 2024).

BG	INFORMACIJSKE ZNANOSTI
BG00	Referentna zbirka iz informacijskih znanosti
BG00.1	Enciklopedije

BG00.2	Rječnici. Tezaursi
BG00.3	Leksikoni
BG00.4	Bibliografije. Vodiči
BG00.5	Klasifikacijske tablice
BG01	Računala. Računalstvo
BG01.1	Računalstvo općenito. Računalni hardver
BG01.2	Programiranje. Računalni programi. Softver (pojedini softveri)
BG01.3	Korisničko okruženje. Rukovanje podacima
BG01.31	Multimedija. Webdizajn. Hipertekst
BG01.32	Baze podataka
BG01.4	Računalne mreže. Internet
BG01.5	Umjetna inteligencija
BG01.6	Obrada i izrada dokumenata
BG01.7	Učenje na daljinu
BG02	Lingvistika. Računalna lingvistika
BG03	Informacijska znanost. Dokumentalistika
BG04	Knjižničarstvo
BG04.1	Knjižničarstvo. Knjižnice općenito
BG04.2	Knjižnično poslovanje i upravljanje (zgrade, osoblje, knjižnični sustavi, nabava)

BG04.3	Katalogizacija
BG04.4	Klasifikacija, indeksiranje i pretraživanje
BG04.41	Klasifikacijski sustavi
BG04.42	Indeksiranje i pretraživanje
BG04.43	Tezaurusi
BG04.44	Organizacija znanja
BG04.5	Informacijska služba
BG04.6	Rukovanje knjižničnom građom i zaštita
BG04.7	Vrste knjižnica
BG04.71	Specijalne knjižnice
BG04.72	Narodne knjižnice
BG04.73	Nacionalne knjižnice
BG04.74	Visokoškolske knjižnice
BG04.75	Školske knjižnice
BG04.76	Knjižnice za specijalne grupe korisnika
BG04.8	Digitalne knjižnice i elektronička građa
BG05	Povijest knjige i pisma. Čitanje. Cenzura
BG06	Referentna djela. Bibliografije
BG07	Serijske publikacije. Periodika
BG08	Novinarstvo. Tiskarstvo. Izdavaštvo
BG09	Autorsko pravo. Ljudska prava
BG10	Muzeologija. Muzeji

BG10.1	Muzeologija. Teorija muzeja
BG10.2	Muzeji općenito
BG10.3	Zgrade i oprema muzeja
BG10.4	Izložbe. Zbirke. Ekspoziti
BG10.5	Zaštita izložaka
BG11	Baština. Kultura
BG12	Umjetnost. Arhitektura
BG13	Arhivistika
BG14	Komunikologija

Tablica 1: Trenutni raspored građe Zbirke za informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta (izvor: Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2024)

Slika 3: Zbirka za informacijske znanosti u slobodnom pristupu (fotografirano 14.7.2024.)

Zbirka kontinuirano raste iz godine u godinu, te se prostor za smještaj građe u slobodnom pristupu smanjuje. Slike 3 i 4 prikazuju trenutni izgled Zbirke u Knjižnici. U svrhu što efikasnijeg korištenja prostora i funkcija Knjižnice služi Zatvoreno spremište, gdje se redovito premješta

starija i rjeđe posuđivana građa. Takva građa je dostupna za posudbu na zahtjev, koji se može ispuniti isti dan. Premještanjem građe u i iz Zatvorenog spremišta omogućava se cirkulacija aktualne i tražene literature u ograničenom prostoru za slobodan pristup građi Zbirke, te oslobađa mjesto za novu građu.

Slika 4: Zbirka za informacijske znanosti u otvorenom pristupu (fotografirano 14. 7. 2024.)

Iako su u usporedbi sa starim prostorom uvjeti za rad zaposlenika Zbirke puno bolji, prostor za knjižničarske dužnosti i dalje nije idealan s obzirom da je u jednom uredu više predmetnih knjižničara. Takav prostor dovodi do izazova poput održavanja online sastanaka ili kada su u uredu studenti koji odrađuju praksu. Međutim, s obzirom na prijašnje uvjete, prijelaz u novu zgradu i napredak koji je s njom došao je bio i jest očit, osobito po pitanju smještaju građe i uvjeta rada za korisnike Knjižnice koji sada imaju čitaonice na pet katova sa 700 sjedećih mjesta i preko 100 računala. Ono što nije bilo predviđeno u novoj zgradi su prostori za grupni rad, a za što postoji potreba pa bi bilo poželjno neke nedovoljno korištene prostorije prenamijeniti u tu svrhu.

Izuzev referentne građe, te časopisa i građe za koje je naznačene da su isključivo „Za korištenje u čitaonici“, zaposlenici i studenti Filozofskog fakulteta mogu posuđivati građu, dok je ostalim korisnicima poput studenata i zaposlenika drugih fakulteta te ostalom građanstvu dopušteno korištenje građe samo u prostorijama Knjižnice. Studentima i zaposlenicima izvan Fakulteta je također omogućen pristup bazama podataka.

3.3. Nabava, obrada i katalogizacija

Potrebna građa za Zbirku se nabavlja na temelju popisa obvezne i seminarske literature na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti. Profesori studija, a i studenti, redovito predlažu nove naslove za nabavu. Osim obvezne literature, Zbirka redovito pretražuje nove naslove i izdavače relevantne za teme seminarskih, diplomskih i doktorskih radova.. Neki autori (Collins i Stone, 2014) su u svojim istraživanjima otkrili kako studenti humanističkih disciplina kao što su filozofija, književnost, povijest i umjetnost više posuđuju knjige za razliku od studenata informacijskih i komunikacijskih znanosti koji su češće usmjereni na digitalno okruženje. Takve potrebe korisnika je potvrdila i voditeljica Zbirke tijekom intervjua, te je ustanovljeno kako je za potrebe studija koji se izvode na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti važna dostupnost relevantnih časopisa, osobito u elektroničkom obliku. Osim nabave građe kupnjom, Zbirka za informacijske znanosti se sastoji i od darovane građe.

Voditeljica Zbirke kaže da 2024. godine Zbirka sadrži 9 150 svezaka knjižne građe, 82 AV građe i 1 254 ocjenska rada uz digitalnu građu i pretplaćene časopise. Zbirka trenutno dobiva otprilike 3500 eura godišnje za nabavu knjiga iz redovnih sredstava Odsjeka. S obzirom da Odsjek uključuje i Izvanredni studij bibliotekarstva i Poslijediplomski studij, određena količina građe se prema potrebi naručuje i iz tih sredstava, kao i iz sredstava pojedinih projekata i donacija. Iako sredstva za nabavu ne prate rast cijena, sama činjenica da je osigurano kontinuirano financiranje omogućuje stalnu nabavu potrebne građe i izgradnju zbirke.

Zbirka za informacijske znanosti, kao i cijela Knjižnica Filozofskog fakulteta, nema konkretnog iskustva s komercijalnim knjižničnim sustavima jer se od početka opredijelila za ‘open source’ rješenje za katalogizaciju. Knjižnica imamo zaposlene systemske knjižničare koji prema potrebama mogu brzo prilagoditi sustav potrebama svih Zbirki.

3.4. Kataložni sustav Zbirke - Koha

Današnja Zbirka za informacijske znanosti ne razlikuje se od drugih Zbirki u Knjižnici u svojoj obradi građe i kataloga. Međutim, početkom stoljeća u vrijeme prvih moderniziranja kataložnih sustava se u knjižnicama Filozofskog fakulteta, kao i u ostalim fakultetskim knjižnicama

Sveučilišta, prvo koristio UNESCO-v softver CDS/ISIS za katalogizaciju koji je bio financiran iz sredstava projekta Sustav znanstvenih informacija (SZI). WebPac je bio rezultat rada informacijskih stručnjaka koji su spajali dijelice besplatnih kodova za katalogizaciju (Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2009). Ti katalozi su omogućili korisnicima uvid u knjižnične zbirke putem interneta te su se uz svoja napredna svojstva moglo značajno doprinijeti obogaćivanju usluga knjižnice (Barbarić i Golub, 2002).

Prije 2009. godine, i preseljenja u novu zgradu knjižnice, Zbirka je funkcionirala u okviru Odsjeka kao odsječka knjižnica. Zbirka za informacijske znanosti je jedna od nekoliko knjižnica Filozofskog fakulteta koje su i prije projekta izgradnje Knjižnice vodile računalne zapise o građi pomoću aplikacije za katalogizaciju koju su izradile Aleksandra Horvat i Marija László u UNESCO-vom softveru CDS/ISIS (Knjižnica Filozofskog fakulteta, 2009). Predmetni knjižničarka i voditeljica Zbirke Irena Kranjec je tijekom intervjua istaknula kako su u trenutku preseljenja u novu zgradu odsječke knjižnice imale zajednički web katalog u kojem je bilo oko 300.000 zapisa. Taj je katalog, nastao u okviru projekta Sustav znanstvenih informacija (SZI) Ministarstva znanosti i sporta pokrenutog 2001. godine, bio prvi korak prema objedinjavanju knjižničnih fondova.

Na početku izgradnje nove Knjižnice, odlučeno je da se novac primarno ulaže u pojačan unos podataka o fondu. Preseljenjem u novu zgradu Knjižnice i uz novu organizaciju rada, bila je očita potreba za integriranim knjižničnim softverom koji pokriva nabavu, inventarizaciju, katalogizaciju kao i posudbu i pretraživanje građe, a i vođenje statistike. Ujedno je bio potreban i prijelaz s CDS/ISIS u standardizirani MARC 21 (MACHine Readable Cataloging) format za bibliografske zapise kako bi se omogućilo preuzimanje i dijeljenje podataka iz drugih sustava. Odlučeno je da je najefikasnije rješenje unutar kapaciteta financijske potpore bilo implementirati softversko rješenje otvorenog koda, pod nazivom Koha. Od 2012. godine u funkciji je i modul nabave, te Knjižnica ima i jedinstvenu inventarnu knjigu.

Osim što je bila financijski najefikasnija, već su kod izrade web kataloga prepoznati potencijali sustava Kohe, te je bilo stečeno iskustvo u korištenju slobodnog softvera. Najprije je primijenjen bio modul za obradu knjiga, a nakon toga se uspostavila usluga posudbe, a uz nju i mogućnost i samoposudbe. S obzirom da ovaj softver dolazi s podrškom za komunikaciju podatka s 3M RFID sustavom za samozaduživanje, korisnici se u Kohu mogu prijaviti sa svojim

jedinstvenim elektroničkim identitetom (AAI@EduHr), s kojim se prijavljuju i na ostale informacijske servise u ustanovi i široj akademskoj okolini. Preko kataloga Knjižnice, korisnici mogu vidjeti je li knjiga koju traže dostupna, rezervirati željenu knjigu, samostalno produžiti rok posudbe, obnoviti svoje podatke te pogledati povijest svojih zaduženja.

Voditeljica Zbirke za informacijske znanosti ukazuje na generalno zadovoljstvo sa trenutnim sustavom Knjižnice jer pokriva sve aspekte knjižničnog poslovanja. Koha sustav je prilagodljiv te rijetko kad dolazi do problema sa sustavom. Prednosti sustava poput Koha je otvorenost i komunikacija s povezanim sustavima u svojoj okolini i vanjskim sustavima izvan institucije. Takve prednosti su omogućene time što se sustav oslanja na standarde i MARC 21 format koji omogućuju razmjenu podataka, a kao rezultat se zapisi o knjigama mogu preuzeti iz drugih knjižnica, kao što i druge knjižnice mogu preuzeti zapise iz Kohe. Koha, kao i informatička podrška pri Fakultetu, koristise i za neke fakultetske projekte. Tako autorice Hebrang Grgić i Barbarić (2021) ističu primjer korištenja Kohe za potrebe projekta Hrvatski iseljenički tisak (HIT). Pri tome ističu kako je upotreba formata MARC 21 važna zbog dviju činjenica:

„Prva od njih je potpora unutar same matične ustanove, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koju Projekt HIT izravno dobiva, od mogućnosti upotrebe knjižničnoga softvera Koha bez dodatnih troškova do iznimno značajne tehničke podrške. Druga činjenica je mogućnost preuzimanja gotovih zapisa iz kataloga navedenih ustanova, uz njihovu naknadnu doradu u smislu tzv. mix and mash-pristupa koji je karakterističan za uporabu metapodataka u različitim projektima.“ (Hebrang Grgić i Barbarić, 2021)

Vrlo je velika prednost Knjižnice Filozofskog fakulteta, u odnosu na ostale knjižnice, da je Kohu moguće mijenjati i prilagođavati vlastitim potrebama. U slučaju postojanja mogućih poteškoća, sistemski knjižničari koji se brinu za održavanje sustava brzo rješavaju sve nastale probleme. Stručno osoblje koje čine dva systemska knjižničara ima potpunu kontrolu nad svojim podacima i mogućnost prilagodbe softvera svojim potrebama koje su ponekad vrlo složene s obzirom na veličinu, raznolikost i kompleksnost organizacije Filozofskog fakulteta i studijskih programa kojima je Knjižnica važna potpora kako u nastavnoj, tako i u znanstvenoj djelatnosti. Cijela Knjižnica, pa tako i Zbirka za informacijske znanosti, redovito prati razvoj knjižničnog softvera i instalira nove stabilnije verzije. Svi knjižničari sudjeluju u testiranju novih verzija sustava obraćajući pozornost na moguće probleme i zatim ih javljaju sistemskim knjižničarima koji ih popravljaju i na taj način poboljšavaju softver..

3.5. Suradnja pri nabavi i posudbi građe

Zbirka za informacijske znanosti surađuje s ostalim zbirkama Knjižnice Filozofskog fakulteta, kao i s drugim knjižnicama i informacijskim ustanovama u Zagrebu, pa i šire. Ova suradnja omogućuje Zbirci da iskoristi svoje resurse i stručnost za pružanje sveobuhvatnog raspona usluga i resursa Fakultetu i studentima. Broj naslova tiskanih časopisa na koje se Knjižnica pretplaćuje značajno se smanjio, ali s obzirom da razmjena časopisa među ustanovama dobro funkcionira, Zbirka uspješno nabavlja preko 500 časopisa. Zbirka blisko surađuje s odjelom za nabavu Knjižnice kako bi osigurao da Zbirka odražava istraživačke i akademske potrebe nastavnika i studenata. Zbirka također surađuje s knjižničnim odjelom za tehnološke usluge kako bi se omogućio pristup elektroničkim izvorima i osigurao da tehnička infrastruktura knjižnice podržava usluge odjela.

Voditeljica Zbirke za informacijske znanosti ističe suradnju predmetnih knjižničara svake Zbirke unutar Knjižnice Filozofskog fakulteta. Jedan od brojnih zadataka predmetnog knjižničara je nabava građe za svoju zbirku za koju je zadužen. S obzirom da su svi predmetni knjižničari za društvene znanosti u istom uredu unutar Knjižnice, jedna od prednosti takvog načina organizacije rada je što se jednostavno dogovaraju i surađuju po pitanju nabave.. Sve Zbirke Knjižnice Filozofskog fakulteta imaju uvid u narudžbe ostalih predmetnih knjižničara drugih zbirki odmah u trenutku nabave tako što se izrađuje zapis naručene građe u katalogu, te na taj način svi knjižničari imaju uvid u narudžbe drugih Zbirki. Osim u slučaju da je potrebno posjedovati još koji primjerak istoga naslova, uvidom u zajedničke narudžbe se sprječava nepotrebna kupovina naslova koji je ili već neka druga Zbirka naručila, ili se možda već nalazi u fondu, te se novac može uložiti u nabavu druge građe. Knjižnica također često dobiva darovanu građu od primjerice bivših ili trenutnih profesora Filozofskog fakulteta, raznih veleposlanstva i drugih institucija, te predmetni knjižničari potom raspoređuju darovane naslove po Zbirkama.

Osim suradnje s ostalim odjelima Fakulteta i Zbirkama Knjižnice Filozofskog fakulteta, Zbirka za informacijske znanosti surađuje s drugim knjižnicama i informacijskim ustanovama u Zagrebu i ostalim gradovima Hrvatske radi razmjene resursa, stručnog znanja i studentskih praksi. Korisnici knjižnice također mogu pomoću usluge ‘Međuknjižnične posudbe’ pristupiti građi iz ostalih knjižnica u Hrvatskoj, ali i diljem svijeta. Tim istim knjižnicama u svijetu je jednako tako

dostupna građa knjižnice Filozofskog fakulteta. Prema statistikama Međuknjižnične posudbe, voditeljica Zbirke Kranjec ističe kako se građa iz Zbirke za informacijske znanosti dosta traži, te da je posebno tražena među ostalim fakultetima u Hrvatskoj koji također imaju studij informacijskih znanosti. Ova suradnja omogućuje Zbirci održavanje informacijske znanosti i daje mogućnost pružanja najbolje moguće usluge i izvora vlastitome fakultetu i studentima, kao i studentima drugih fakulteta i zemalja.

Valja napomenuti kako je međuknjižnična suradnja postojala i prije izgradnje nove Knjižnice, kada je stari prostor Zbirke bio tako mali da se dio građe morao izmjestiti u iznajmljeni prostor u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Međutim, zahvaljujući novom i većem prostoru, danas su časopisi, stara i rijetka građa i AV građa iz svih nekadašnjih knjižnica ostalih odsjeka Fakulteta sada objedinjeni u zasebne Zbirke i adekvatno su smještene za korištenje i čuvanje.

4. Planovi za budućnost knjižnične Zbirke za informacijske znanosti

Iako trenutno ne postoje formalni dokumenti ili smjernice razvoja Zbirke za informacijske znanosti, uloga Knjižnice Filozofskog fakulteta, pa tako i njenih Zbirki, je uvijek ista. Uloga svake knjižnice po njenoj definiciji kao institucije je bila i jest selektiranje, nabava, obrada, čuvanje i davanje na korištenje knjižnične građe te organizacija raznih programa za korisnike. Iako se kroz povijest mijenja oblik i mediji pohranjenih izvora informacija, svaka knjižnica se takvim promjenama prilagođavala u skladu sa svim svojim mogućnostima i potrebama korisnika.

Razvoj tehnologije preoblikuje pronalaženje informacija, organizaciju i korisničke usluge na internetu omogućujući personalizirane preporuke, *chat botove* i automatizirano označavanje metapodataka. Takva tehnologija olakšava rad stručnjacima pružajući korisnicima knjižnice još brži i lakši uvid u dostupnost informacijama. Međutim, knjižničari i dalje trebaju organizirati podatke te pružati usluge korisnicima. S obzirom da je razvoj informacijsko-komunikacijskih sustava i alata vrlo dinamično područje, izazov je svakako i praćenje tog razvoja. Stoga je potrebno cjeloživotno obrazovanje zaposlenika Zbirke na tom području kako bi se osigurala nabava relevantnih literatura i izvora, te stvarale nove usluge, edukacije za korisnike i slične usluge.

Napredak tehnologije je ubrzao i olakšao obavljanje nekih poslova zaposlenicima unutar Zbirke poput naručivanja građe, inventarizacije, formalne i sadržajne obrade, te posudbu knjižne građe. Međutim, iako napredak istovremeno pomaže knjižničarima u izvedbi zadataka, on je također uveo niz novih poslova i usluga. Napredak je omogućio postojanje digitalnog repozitorija u koji se pohranjuju ocjenski radovi studenata, kao i znanstveni i stručni radovi zaposlenika, izrađivanje bibliometrijskih izvještaja za profesore (indeksiranost i citiranost njihovih radova), uređivanje bibliografija zaposlenika fakulteta (CroRIS - CROSBİ). Knjižnica Fakulteta je također pokrenula platformu pod nazivom FF Open Press – izdanja Filozofskog fakulteta u elektroničkom obliku. Digitalni izvori, posebno časopisi, Knjižnici predstavljaju puno veći broj informacijskih izvora za pretraživanje kada korisnici upućuju upite i kad se javlja potreba za organizacijom edukacije korisnika za njihovo korištenje.

Važna značajka današnje Knjižnice je da su ona i njene Zbirke prisutne i aktivne na društvenim mrežama. Holcer (2017) smatra kako je u moderno doba važno razvijati usluge knjižnica uz pomoć korištenja društvenih mreža. Pažur (2010) isto tako ističe važnost komunikacije

s korisnicima knjižnica putem Facebooka u svojem istraživanju 2010. godine o hrvatskim knjižnicama na Facebooku. Međutim, Hebrang Grgić i Mučnjak (2015) upozorava da velik broj knjižnica u Hrvatskoj koriste Facebook profile umjesto stranice te ukazuje na nedostatke kod otvaranja profila na društvenim mrežama koje su prvenstveno namijenjene pojedincima i privatnim osobama te tijekom kojih je potrebno unijeti osobne podatke koje se ne mogu primijeniti instituciji poput knjižnice, što može dovesti do prijenosa netočnih podataka o knjižnici i neispravnoj interpretaciji njenih aktivnosti. Postoje i ranija istraživanja hrvatskih knjižnica na Facebooku koja su proveli Banek Zorica, Ivanjko i Benčec (2012) u kojima 2011. godine zaključuju da je više od 52% svih knjižnica koje su aktivne na Facebooku koristilo profil umjesto stranice, a istraživanje Hebrang Grgić i Mučnjak (2012) potvrđuje kako je broj knjižnica koji je koristio profil umjesto stranice ostao skoro isti šest mjeseci poslije.

Aktivna i strateška upotreba društvenih medija može poboljšati korisničko iskustvo, povećati vidljivost i razviti odnos između knjižnice i njene zajednica. Dijelevći ažuriranja, događaje i resurse, knjižnica može potaknuti osjećaj pripadnosti među korisnicima i motivirati ih na aktivnije sudjelovanje tako što ih informira što nudi i kako mogu imati koristi od nje. Društveni mediji služe kao moćan alat za promicanje događaja te omogućuju dvosmjernu komunikaciju na temelju koje je moguće povećati zadovoljstvo korisnika i pomoći knjižnicama da prilagode svoje usluge potrebama zajednice. Doduše, iako korištenje neslužbene komunikacije s korisnicima knjižnice omogućava uspostavljanje bliskih odnosa s pratiteljima, i dalje se mora pratiti i poštivati Etički kodeks Hrvatskoga knjižničarskog društva koji zahtjeva profesionalnu komunikaciju s uvažavanjem pravopisnih i gramatičkih normi hrvatskog jezičnog standarda (Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2002). Stoga je potrebno puno vremena, rada i truda zaposlenika za osmišljavanje sadržaja i kreiranje objava kako bi se odradila i takva vrsta suvremenog promoviranja i primjerena komunikacija s korisnicima. Takav način rada i zadovoljavanje interesa korisnika predstavlja izazov knjižničarima modernoga doba, a Knjižnica Filozofskog fakulteta aktivno sudjeluje na društvenim mrežama poput Facebooka i Instagrama kako bi uspostavila što bliskiji odnos sa svojim pratiteljima. Nedavno istraživanje (Božiković, 2024) pokazuje kako Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu ima velik broj objava u kojima poziva korisnike na razna događanja i prikazuje video uratke, te nudi značajan broj objava s interaktivnim sadržajima koji sadrže kratke ankete.

S vremenom će, kao što je tako bilo i prije, razvoj tehnologije omogućiti lakše i brže obavljanje određenih knjižničarskih poslova, ali istovremeno će se stvarati novi zadatci i potrebe za dodatnim vrstama usluga. Takve promjene svakako predstavljaju izazov jer se tehnologije razvijaju sve brže, a količina informacija raste sve većom brzinom. U današnje vrijeme je sve popularnije tražiti, a i pružati usluge na daljinu. Te da je sve više građe u digitalnom obliku. Pristup radu s napretkom tehnologije u vidu će se zasigurno nastaviti, posebno s razvojem AI alata, te će knjižnica kao javni prostor i dalje imati važnu ulogu i u budućnosti.

4.1. Znanost o podacima i analitika velikih podataka

Rastuća količina podataka dovela je do povećane potražnje za vještinama u analizi i prijenosu izvora informacija. Takva potreba oblikuje načine upravljanja informacijama i korištenjem u raznim područjima, uključujući knjižnice. Neki su autori (Pavelić i Willer, 2003) još prije dva desetljeća uvidjeli važnost opisivanja zbirke knjižnica i njene građe kako bi se omogućilo detaljnije pretraživanje kataloga korisnicima, te su istaknuli kako bi se sa što većim brojem opisa olakšao korisnicima pristup građi koja im je potrebna.

Još od početka razvoja interneta, knjižničari trebaju organizirati podatke i omogućiti im jednostavan pristup, te se razumijevanje važnosti opisivanja građe i katalogizacija smatraju upravo vrhuncem knjižničarstva (Brophy, 2005). Primjeri stručnjaka koji posjeduju takve vještine su pružatelji usluga tematskog pretraživanja putem projekta 'Pitajte knjižničare' koje financira Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Grad Zagreb (Pitajte knjižničare, 2024).

Važnost kvalitete građe i poznavatelja pronalaženja sve veće i veće količine podataka o knjižničnoj građi je prisutna i na Zbirci za informacijske znanosti, kao i u ostatku Knjižnice Fakulteta. Kako bi se postiglo uspješno i pojednostavljeno pretraživanje kataloga knjižnice, potrebna je detaljna obrada podataka. Korisnici također mogu osobno doći na informacijski pult s popisom literature koja im je potrebna i zamoliti knjižničare na odjelu za asistenciju, a mogu i kontaktirati voditelja Zbirke u slučaju da im je potrebna pomoć ili savjet pri potrazi za građom za određenu temu.

4.2. Otvoreni pristup i inicijative za otvorenu znanost

Važna je uloga knjižnica u podržavanju inicijativa otvorenog pristupa te je osviještena potreba za dostupnosti znanstvenih radova (Geld, 2021). Voditeljica Zbirke kaže kako neobrađeni podatci istraživanja na temelju kojih su izrađeni znanstveni radovi profesora Odsjeka informacijskih i komunikacijskih znanosti trenutno nisu dostupni javnosti, ali se raspravlja o mogućnosti otvorenog pristupa na temelju kojeg bi drugi istraživači mogli pristupiti takvim informacijama. Voditeljica također ističe kako Knjižnica fakulteta ima i institucijski repozitorij koji je dio sustava DABAR (Digitalni akademski arhivi i repozitoriji) , te se nalazi na platformi Sveučilišnog računskog centra (Srce). ističe kako je Filozofski fakultet jedna od partnerskih ustanova koja sudjeluje u razvoju sustava, te da kako su djelatnici Knjižnice Fakulteta članovi raznih radnih grupa za razvoj DABRA. Nakon što studenti i profesori sami pohrane svoje radove u repozitorij, knjižničari pregledaju pohranjene radove i unesene metapodatke, te zatim objavljuju predani rad. Knjižnica aktivno sudjeluje u omogućavanju otvorenog pristupa i na razini Europe:

„Značajna je i njena uloga u predavljanju Fakulteta u europskoj istraživačkoj infrastrukturi DARIAH (ESFRI ERIC) za digitalnu humanistiku i u infrastrukturi za otvorenu znanstvenu komunikaciju OPERAS. Knjižnica sudjeluje u razvoju infrastrukture za istraživačke podatke u društvenim znanostima kroz suradnju s Konzorcijem europskih arhiva podataka za društvene znanosti CESSDA ERIC i novoosnovanim fakultetskim centrom – Hrvatskim arhivom podataka za društvene znanosti (CROSSDA) koji je 2019. postao pružatelj usluga za CESSDA ERIC, a Filozofski fakultet imenovan nacionalnom koordinacijskom ustanovom.“ (Geld, 2021)

Voditeljica Zbirke također spominje kako je Knjižnica pokrenula i FF Open Press za objavljivanje elektroničkih izdanja Filozofskog fakulteta u otvorenom pristupu. Open Monograph Press koji Zbirka i ostatak Knjižnice koristi je platforma otvorenog tipa za upravljanje znanstvenim publikacijama i objavljivanje. Iako ta platforma ima svojih nedostataka, ona omogućuje upravljanje procesima uređivanja, katalogiziranja, produkcije i objavljivanja, a ujedno funkcionira i kao internetska stranica s katalogom i mogućnošću distribucije publikacija (Kukić, Novosel i Starčević, 2022). Voditeljica Zbirke također ističe kako društvene mreže olakšavaju komunikaciju s korisnicima, te da se na stranicama Knjižnice nalaze sve relevantne informacije za korisnike. Informatička služba Fakulteta također pruža podršku i Knjižnici prema potrebi.

4.3. Digitalno očuvanje i čuvanje

Uz neprestani razvoj digitalne tehnologije, knjižnice se usredotočuju na očuvanje i pružanje pristupa digitalnoj građi za moderne i buduće generacije, koristeći strategije i alate za osiguranje dugoročne održivosti i upotrebljivosti knjižnične građe. Doduše, iako u Knjižnici Fakulteta, pa tako i Zbirci za informacijske znanosti, postoje digitalizirani sadržaji, ni u Zbirci, kao ni u ostalim Zbirkama Knjižnice se ne provodi sustavna digitalizacija knjižnične građe. Iako je poželjno imati dostupnu digitalnu knjižničnu građu, trenutno to nije ostvarivo za Zbirku u onom obliku koji bi bio željen zbog nedostataka financijske potpore i poštivanja autorskog prava.

Međutim, sve su knjige obrađene, te su u katalogu dostupni bibliografski zapisi o knjigama i podatci o primjercima. U svrhu katalogizacije i obrade, voditeljica Zbirke također ističe Z39.50 protokol, međunarodni standardni protokol koji koriste mrežni računalni sustavi za pronalaženje informacija (NISO, 2002). Taj protokol tražiteljima informacija omogućuje pretraživanje različitih sustava na mreži ili internetu korištenjem jednog korisničkog sučelja, te omogućava preuzimanje kataložnih zapisa iz drugih knjižnica za katalog Knjižnice Filozofskog fakulteta. U slučaju potrebe međuknjižnične posudbe, na zahtjev se vrši usluga skeniranja poglavlja knjiga ili članaka iz časopisa te se šalje korisniku koji je zatražio tu uslugu.

Osim međuknjižnične suradnje, valja spomenuti kako postoji i prednost u suradnji i s drugim institucijama poput arhiva i muzeja upravo zbog digitalizacije knjižnične građe. Autorica Willer (2004) već više godina ističe mogućnosti i prednosti u takvoj vrstu suradnje. Neke od većih poteškoća u povećanju količine digitalizirane građe su prikupljanje, obrada, smještaj i pristup građi, neovisno o instituciji koja je zadužena za brigu o takvoj građi. Willer (2004) ističe kako informacijska tehnologija omogućava nastanak i opstanak digitalizirane građe, kao i njeno korištenje i unapređenje novih načina pristupa te da rezultati seminara i konferencija održanih diljem svijeta upućuju na nužnost suradnje stručnjaka iz područja knjižničnoga, informatičkoga, arhivističkoga i muzejskoga sektora.

4.4. Dizajn usmjeren na korisnika i korisničko sučelje

Knjižnice sve više usvajaju pristupe usmjerene na korisnika za dizajn i procjenu usluga, prostora i sučelja, s fokusom na poboljšanje korisničkog iskustva i zadovoljavanje različitih korisničkih potreba. Pritom je potrebno imati u vidu informacijsku pismenost korisnika te prilagoditi mogućnost korištenja poželjnom informacijskom ponašanju. Knjižnica redovito organizira radionice za studente tijekom kojih posjetitelji stječu vještine pretraživanja kataloga, baza podataka, pisanja seminara, citiranja literature i slično. Radionice se organiziraju samostalno ili u dogovoru s pojedinim profesorima u okviru nastave na pojedinim kolegijima te se o njima može saznati više na službenoj internetskoj stranici Knjižnice Filozofskog fakulteta (Knjižnica Filozofskog fakulteta).

Informacijska pismenost usmjerava korisnike u razvoju vještina potrebnih za učinkovito snalaženje i korištenje informacijskih resursa, kao što su strategije traženja informacija, kritička procjena izvora i etičko korištenje informacija. U kontekstu korisnika knjižnice, razumijevanje informacijskog ponašanja i modela informacijske pismenosti može pomoći knjižničarima da prilagode svoje usluge kako bi bolje zadovoljile potrebe korisnika i podržale njihove aktivnosti traženja informacija. Informacijsko ponašanje odnosi se na to kako pojedinci traže, procjenjuju i koriste informacije u različitim okolnostima, uključujući i korištenje usluga Knjižnice i Zbirke. Potreban je razvoj vještine i kompetencija koje korisnicima omogućuju učinkovito snalaženje i kritičku procjenu informacija, usmjeravajući knjižničare u osmišljavanju obrazovnih programa i usluga.

Studenti i drugi korisnici Knjižnice se u Koha sustav mogu prijaviti sa svojim jedinstvenim elektroničkim identitetom (AAI@EduHr), kojeg aktivni akademski građani posjeduju. Preko kataloga je moguće vidjeti je li knjiga koja im je potrebna dostupna, mogu ju rezervirati, ali i samostalno produžiti rok posudbe. Korisnici također mogu obnoviti svoje podatke te pogledati povijest svojih zaduženja. Korisničko sučelje je koliko god moguće prilagođeno korisnicima za što jednostavnije korištenje. Korisnici na sučelju kataloga imaju uvid u izgled ovitka dostupnih knjiga, te im je omogućeno pretraživanje unutar rezultata za što precizniju pretragu sadržaja. Osim tako pojednostavljene pretrage, korisnici također imaju mogućnost sačuvati popis naslova koji su im zanimljivi ili potrebni za rad te mogu dodavati vlastite komentare i ključne riječi uz zapis o knjizi.

Također je praktično da se rezultati pretraživanja mogu preuzeti u standardnim formatima koji su prikladni za unos u alate za uređivanje bibliografskih referenci.

Zaključak

Zbirka za informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu ima ključnu ulogu u podršci istraživačkim i akademskim potrebama nastavnika i studenata unutar humanističkih i društvenih znanosti. Svojom misijom, uslugama, resursima i suradnjom, Zbirka pridonosi uspjehu Knjižnice i unapređuje akademsko iskustvo Fakulteta i studenata kojima je namijenjena. Od velike je važnosti utjecaj informacijskih stručnjaka u osiguravanju učinkovitog upravljanja i distribucije informacijskih resursa za potporu akademskim i istraživačkim aktivnostima korisnika knjižnice.

Intervjuom se postigao uvid u specifične funkcije i odgovornosti Zbirke za informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta. Istaknuta je uloga i doprinos informacijskih stručnjaka u upravljanju informacijskim izvorima, pružanju referentnih usluga i promicanju informacijske pismenosti među korisnicima Knjižnice. Jedna od primarnih funkcija Zbirke za informacijske znanosti je pratiti znanstveni i nastavni proces na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti i u skladu s tim izgrađivati Zbirku, nabavljati relevantnu literaturu i izvore informacija. Zbirka također aktivno pomaže korisnicima u potrazi i pristupu informacijama relevantnih za njihove istraživačke potrebe i izradu znanstvenih radova. To uključuje pomoć studentima i profesorima u korištenju knjižničnim katalogom, online bazama podataka i drugim resursima kako bi pronašli literaturu i informacije koje su im potrebne za podupiranje njihovih studija i znanstvenih aktivnosti.

Tijekom intervjua je ustanovljeno da se Zbirka suočava s nekoliko izazova od kojih je najveći izazov financiranje nove građe te sve brži razvoj tehnologije. Zahvaljujući uvidu u narudžbe i sadržaj fondova ostalih Zbirki, moguće je ispunjavati potrebe korisnika za traženom građom te usmjeravati narudžbe za najpotrebniju literaturu. Uz edukaciju zaposlenika te cjeloživotno obrazovanje knjižničara Zbirke, moguće je pratiti i rješavati probleme koje razvoj tehnologije donosi. Osim izazova, postoje i neki nedostaci vezani uz samu novu zgradu Knjižnice,

poput nedostatak prostora za grupni rad. S obzirom da za takvim prostorijama ipak postoji potreba, postoji mogućnost prenamjene nekih od prostorija Knjižnice u tu svrhu. .

Kako bi se zadovoljile sve brže rastuće i promjenjive informacijske potrebe korisnika knjižnice potrebno je nastaviti s radom, objavama i kontaktom na društvenim mrežama u svrhu povećanja učinkovitosti Zbirke za informacijske znanosti. Sve veći broj korisnika je aktivan na društvenim mrežama te će na taj način Knjižnica, kao i njene Zbirke, imati uvid u svoje prednosti i nedostatke, kao i potrebe iz perspektive svojih pratitelja i korisnika.

Literatura

Aparac-Jelušić, T. (2001). Utjecaj promjena u akademskom obrazovanju na preoblikovanju knjižničnih službi i usluga. *Glasnik Društva bibliotekara Split*, 7, 39-51 str.

Banek Zorica, M., Ivanjko, T. i Benčec, M. (2012). Social networking and libraries. U P. Kommers, (Ur.), P. Isaias, (Ur.), *Proceedings of the IADIS international conference e-Society 2012* (str. 511-515). Berlin: IADIS. Preuzeto 31.08.2024. s

<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:166213>

Barbarić, A., Golub, K. (2002). Istraživanje upravljanja WebPAC-om u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 45, 93-104 str. Preuzeto 19.06.2024. s:

<https://repositorij.unizg.hr/islandora/object/ffzg%3A8600/datastream/FILE0/view>.

Brophy, P. (2005). *The academic library*. London: Facet Publishing.

Božiković, B. (2024). Prisutnost visokoškolskih knjižnica na društvenim mrežama : Facebook i Instagram (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto 19.06.2024. s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:972883>.

Cook, C., Heath, F. , Thompson, B. (2000). A New Culture of Assessment: Preliminary Report on the ARL SERVQUAL Survey. *International Federation of Library Associations and Institutions*. Preuzeto 04.07.2024. s: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED450746.pdf>.

Dragija, M., Aparac-Jelušić, T. (2000). Pristup i metodologija istraživanja o kvaliteti zbirki u knjižnicama visokih učilišta. *Split: Glasnik Društva bibliotekara*, 7, 162-188. str.

Filozofski fakultet u Zagrebu. (2024). Raspored građe u Knjižnici FF-a. Preuzeto 29.04.2024. s: https://saturn.ffzg.hr/raspored_gradje/index.cgi?bg.

Filozofski fakultet u Zagrebu. (2009). *Knjižnica Filozofskog fakulteta*. Zagreb: FF-press.

Geld, R. (2021). Program rada predloženice za dekanicu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za mandatno razdoblje 2021./2022. - 2023./2024. Zagreb: Filozofski fakultet.

Hebrang Grgić, I. i Mučnjak, D. (2012). Croatian and Irish public libraries on Facebook. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries*, 3., 267-275. Preuzeto 31.08.2024. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:916563>

Hebrang Grgić, I., Mučnjak, D. (2015). Fenomen društvenih mreža i njegova primjena u knjižnicama. *Croatian Journal of Education*, 17 (1), 217-241. Preuzeto 30.08.2024. s <https://hrcak.srce.hr/137849>

Hebrang Grgić, I. (2018). Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Naklada Ljevak. Holcer, D. (2017). Smjernice za razvijanje usluga i korištenje društvenih mreža u narodnim knjižnicama. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60 (4), 147-159. Preuzeto 19.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/195924>.

Hebrang Grgić, I., Barbarić, A. (2021). Ni s kućom ni bez kuće : nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu. Zagreb: Naklada Ljevak. Preuzeto 31.08.2024. s: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffzg%3A9312>

Hrvatsko knjižničarsko društvo. (2002). Etički kodeks Hrvatskog knjižničarskog društva. Preuzeto 29.04.2024. s: <https://www.hkdrustvo.hr/o-nama/eticki-kodeks/>.

Informacije i dokumentacija - Pokazatelji učinka knjižnica: (ISO 11620:2014). (2014). Zagreb: Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo.

ISO 9000 (2015). Quality management systems, fundamentals and vocabulary, International Organization for Standardization, Geneva. Preuzeto 09.07.2024. s: <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en>.

Knjižnica Filozofskog fakulteta. Preuzeto 19.6.2024. s: <https://knjiznica.ffzg.unizg.hr/edukacija/studenti/> .

Kukić, I., Novosel, V., Starčević, K. (2022). Otvoreni za čitanje: izdanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu u otvorenom pristupu - FF open press. Preuzeto 19.07.2024. s: <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg:7870/datastream/FILE0>.

Morić Filipović, I., Dragija-Ivanović, M. (2011). Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj : istraživanje utjecaja zbirke i usluga sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54 (4), 1-22. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/80037>

Moslavac, A. (2017). U traganju za kvalitetom visokoškolske knjižnice – primjer Knjižnice Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60 (4), 95-124. Preuzeto 19.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/195922>.

National Information Standards Organization (NISO). (2002). Z39.50 — A Primer on the Protocol. Preuzeto 19.06.2024. s: https://www.niso.org/sites/default/files/2017-08/Z3950_primer.pdf.

Odsjek za informacijske znanosti - Zbirka za informacijske znanosti. (2014). Povijest razvoja Knjižnice Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti i njena integracija u zbirku za informacijske znanosti. Preuzeto 29.04.2024. s: <https://inf.ffzg.unizg.hr/index.php/hr/2014-01-10-12-26-59/zbirka-za-informacijske-znanosti>.

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. (2013). Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Pavelić, D., Willer, M. (2003). Model i elementi metapodataka opisa zbirki. Preuzeto 19.06.2024. s: https://www.researchgate.net/publication/28802021_Model_i_elementi_metapodataka_opisa_zbirki.

Petr, K., Aparac-Jelušić, T. (2015). Public perception of the role and tasks of library and information science professionals in Croatia: an overview of recent activities. *New Library World*, 103. 364-375. str. Preuzeto 04.07.2024. s: https://www.researchgate.net/publication/238413652_Public_perception_of_the_role_and_tasks_of_library_and_information_science_professionals_in_Croatia_an_overview_of_recent_activities.

Pikić, A. (2016). Knjižnična podrška studentskom učenju i istraživanju: ocjena kvalitete hrvatskih visokoškolskih knjižnica u postupku reakreditacije visokih učilišta. *Libellarium*, IX, 111 - 126. Preuzeto 29.04.2024. s: <https://core.ac.uk/reader/81413990>.

Pikić, A. (2017). Korisničke razlike u očekivanjima, procjeni dobivene usluge i zadovoljstvu: primjena LIBQUAL+™-a u Knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 4, 73.-94.str.

Poll, R., te Boekhorst, P. (2007). Measuring quality: performance measurement in libraries. München: K. G. Saur. Preuzeto 29.04.2024. s: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/956/2/ifla-publication-series-127.pdf>.

Portal narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. (2024). Pitajte knjižničare. Preuzeto 25.06.2024. s: <https://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/projekt/>.

Pravilnik o radu Knjižnice - pročišćeni tekst. (2012). Preuzeto 29.04.2024. s: https://knjiznica.ffzg.unizg.hr/kdokumenti/pravilnik_2012/.

Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice. (2022). Narodne novine. Preuzeto 29.04.2024. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_07_81_1182.html.

Sveučilište u Zagrebu. (2009). Dovršetak središnje knjižnice Filozofskog fakulteta. Preuzeto 29.04.2024. s: <https://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/razvojni-projekti/knjiznica-filozofskog-fakulteta/>.

Willer, M. (2004). Arhivi, knjižnice, muzeji - mogućnosti suradnje u globalnoj informacijskoj infrastrukturi: hrvatska iskustva tijekom godišnjih seminara. *Muzeologija*, (41/42), 29-33. Preuzeto 19.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/77457>.

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. (1997). Narodne novine. Preuzeto 29.04.2024. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html.

Zbirka za informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog Fakulteta

Sažetak

Visokoškolska knjižnica Filozofskog fakulteta i njezine opširne zbirke temeljni su dio obrazovne funkcije fakulteta. Druga je najveća i najpoznatija knjižnica u Hrvatskoj s 33 predmetne zbirke iz područja društvenih i humanističkih znanosti, sa zbirkom stare i vrijedne građe (RARA), zbirkom audiovizualne građe te zbirkom periodike i elektroničkih izvora. Diplomski rad će se baviti analizom prošlosti od osnutka zbirke Katedre za bibliotekarstvo do ujedinjena svih fakultetskih zbirki u prostoru novoizgrađene knjižnice te trenutnog stanja zbirke i njezinih mogućnosti i razvoja. Korištenjem literature o knjižnici i intervjuom s voditeljicom predmetne zbirke Informacijskih znanosti ovaj diplomski rad prikazat će razvoj Zbirke za informacijske znanosti kroz prošlost do sadašnjosti te mogućnosti i planove za budućnost.

Ključne riječi: knjižnična zbirka, visokoškolska knjižnica, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Informacijske i komunikacijske znanosti

Information Science Collection in the Library of the Faculty of Humanities and Social Sciences

Summary

The university library of the Faculty of Humanities and Social Sciences and its extensive collections are a fundamental part of the educational function of the faculty. It is the second largest and most famous library in Croatia with 33 subject collections in the field of social sciences and humanities, with a collection of old and valuable materials (RARA), a collection of audiovisual materials and a collection of periodicals and electronic sources. This paper will analyze the past from the establishment of the collection of the Department of Librarianship to the unification of all faculty collections in the space of the newly built library, as well as the current state of the collection and its possibilities and development. By using literature about the library and an interview with the head of the Information Sciences collection, this thesis will show the development of the Information Sciences Collection through the past to the present, as well as possibilities and plans for the future.

Key words: library collection, academic library, Library of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Information and communication sciences